

6. ZAKLJUČAK

Pitanje koje se stalno provlači kroz ovu knjigu i koje se nalazi u pozadini većine napora na izradi formalnih modela jest kako izbjeći društvene sukobe u kojima dolazi do nasilja. Premda je to pitanje suviše složeno da bi se na njega moglo dati kratak i potpuno jednoznačan odgovor, umjesno je upitati se jesmo li na kraju knjige bar malo bliže odgovoru nego što smo bili na njenom početku.

Nije posebna novost ako kažemo da je brojnost sigurnih, sretnih i zadovoljnih članova društva najbolja garancija stabilnosti društva i najveća zapreka izbijanju nasilnih društvenih sukoba. Znatno je teže složiti se oko toga što je to što neko društvo čini društvom blagostanja, te kako takvo društvo postići. Kako nam modeli o kojima govori ova knjiga u tome mogu pomoći?

Korisno je prvo primijetiti da problem sigurnosti nekog društva obuhvaća više međusobno povezanih aspekata. Buzan et al. (1998.) razlikuju minimalno pet različitih aspekata sigurnosti: vojni, politički, ekonomski, socijetalni⁴⁰ i aspekt sigurnosti okoliša. Svi su ti aspekti i sami složeni, a k tome su i međusobno povezani na vrlo složene načine koje još uvijek u potpunosti ne razumijemo.

U pozadini većine modela prikazanih u ovoj knjizi nalaze se nastojanja da se složeni aspekti društvene sigurnosti razlože na sastavne elemente koji su za potrebe formalnih modela operacionalizirani varijablama, da se identificiraju veze između tih varijabli, te da se te veze, ako je moguće, i uzročno-posljedično objasne. Tim se putem nastoji doći do modela društva na temelju kojih bi bilo lakše složiti se oko toga što sve utječe na smanjenje vjerojatnosti izbijanja nasilnih sukoba, te kako takvo društvo postići.

Knjigom *Formalni modeli društvenih sukoba* želimo dati poticaj daljnjim naporima u znanstvenom istraživanju i formalnom modeliranju društvenih sukoba, pa i šire klase društvenih procesa. Dobri modeli formaliziraju dobre teorije, a dobrih teorija nema bez dobrih podataka. U tom smislu bi razvoj uređene baze podataka o Domovinskom ratu, te provedba sustavnih istraživanja Domovinskog rata društvenoznanstvenom metodologijom mogli samo pridonijeti daljnjem razvoju eksplikativnih modela. S druge pak strane, daljnji razvoj takvih modela omogućio bi razvoj još preciznijih, koherentnijih i potpunijih teorija. Treba se nadati da bi razvoj teorija u budućnosti mogao omogućiti i razvoj još pouzdanijih prediktivnih modela, uz koje će biti moguća učinkovitija i pravodobna prevencija društvenih sukoba.

⁴⁰ Socijetalni aspekt sigurnosti odnosi se, u pristupu Buzana i koautora, na "sigurnost identiteta", tj. sigurnost članova društva u nesmetano postojanje širih zajednica, npr. etničkih skupina ili nacija, kojima članovi društva pripadaju.

Valja naglasiti da znanstvena istraživanja društvenih sukoba i publiciranje rezultata mogu, osim izravnih učinaka na podizanje razine sposobnosti zemlje u suočavanju sa sigurnosnim problemima, imati i niz korisnih popratnih učinaka. Svojim utjecajem u javnosti mogu povoljno djelovati na proces oporavka i dalje poticati razvoj svijesti o značaju i potrebi racionalnog odnosa prema zbivanjima vezanima uz rat. Također, razvoj takvih istraživanja, te eventualno uspostavljanje suradnje s renomiranim svjetskim znanstvenoistraživačkim institucijama mogu imati povoljne učinke na dojam koji Hrvatska ostavlja na međunarodnoj sceni kao zemlja koja nastoji biti pouzdan partner i ozbiljan kandidat za pristup zapadnoeuropskim integracijama.

Baze podataka, modeli i računalne simulacije društvenih sukoba u budućnosti će još više pridonositi boljem razumijevanju povijesnih događaja i boljem korištenju stečenih povijesnih iskustava u eksplanatorne i prediktivne svrhe. Ne podcjenjujući činjenicu da iskustva vezana uz društvene sukobe uključuju i sjećanja na goleme ljudske patnje i stradanja koja su u pravilu vrlo teška i traumatična, te uz koje nije lako zadržati nužnu znanstvenu distancu i objektivnost, smatramo ipak da se najveća korist iz povijesnih iskustava može izvući upravo njihovim korištenjem u svrhu unapređivanja ljudskog znanja. Želja nam je da i ova knjiga bude barem mali korak u tom smjeru.